

תפ"ח 3186/02/18 - מדינת ישראל נגד רון נחום (עציר) - הובא באמצעות שב"ס

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו
תפ"ח 3186-02-18 מדינת ישראל נ' נחום (עציר) 16 דצמבר 2019
לפני כב' השופט בן יוסף, אב"ד
כב' השופט קאפח
כב' השופטת קלמן ברום
המאשימה מדינת ישראל
ע"י ב"כ עו"ד ליהי מלצמן
נגד הנאשם רון נחום (עציר) - הובא באמצעות שב"ס

החלטה

לפנינו בקשה חוזרת של הסנגוריה הציבורית (להלן: "הסנגוריה") לשחררה מייצוג נוכח חוסר אמון הנאשם בסנגורים הרבים שהועמדו לרשותו.

השתלשלות ההליך

1. ביום 2.2.2018 הוגש כנגד הנאשם כתב אישום המייחס לו עבירה של רצח בכוונה תחילה לפי סעיף 300(א)(2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: "החוק") ועבירת שיבוש מהלכי משפט לפי סעיף 244 לחוק.
2. הדיונים בעניינו של הנאשם החלו להישמע בפנינו ביום 8.2.18. בדיון ביום 5.3.18 ביקשה הסנגוריה להשתחרר מייצוג נוכח התנהלות קשה ומחפירה של הנאשם כלפי סנגורו. הנאשם טען שאינו מעונין בייצוג הסנגוריה בשום אופן, וציין שמותיהם של חמישה סנגורים שייצגו אותו עד כה, במסגרת הליכי המעצר. הנאשם הוסיף כי יתכן שימונה סנגור פרטי או שייצג את עצמו. בשלב זה לא נעתרנו לבקשת הסנגוריה לשחרורה.
3. הדיונים נדחו מפעם לפעם בכדי לאפשר לנאשם הסדרת הייצוג. בדיון ביום 25.3.2018 חזרה הסנגוריה וביקשה לשחררה מייצוג; בדיון ביום 3.5.2018, הודיעה הסנגורית כי לבקשת הנאשם, הסנגוריה לא מייצגת אותו אך עושה מאמץ להעניק לו הסברים וסיוע. הנאשם ציין כי יש לו ניסיון רע ומר עם הסנגוריה ולשיטתו יש ראיות לחפותו. בית המשפט עמד על חשיבות ייצוג הנאשם, וגם בשלב זה לא שוחררה הסנגוריה על אף שהנאשם ביקש לייצג את עצמו. בדיון ביום 6.6.2018 נמלך הנאשם בדעתו והוא שב וביקש את ייצוג הסנגוריה הציבורית, וזו הוסיפה לייצגו בדיונים הבאים.

4. ביום 3.1.19 כפר הנאשם, כשהוא מיוצג, בכל עובדות כתב האישום. ביום 17.2.19 החלה שמיעת ההוכחות ונחקרו שישה עשר עדים במהלך מספר ישיבות. בעיצומן של ההוכחות, בפתח הדיון ביום 13.6.2019 הודיע הנאשם כי אינו מרוצה מהסנגורית והטיח כלפיה טענות קשות וחמורות. הנאשם הודיע שיסכים לייצוג הסנגוריה הציבורית רק אם תועמד לרשותו סנגורית מסוימת שנקב בשמה. בנסיבות שנוצרו ביקשה הסנגורית להשתחרר מייצוג, המאשימה עמדה על חשיבות הייצוג בתיק מורכב זה. עוד באותו היום, בהמשך הדיון, התייצבה הממונה בסנגוריה הציבורית (להלן: "הממונה") והסבירה שהיא מכירה היטב את עניינו של הנאשם. לטענתה, לדברי הנאשם כלפי הסנגורית אין בסיס והוסיפה כי אין הצדקה ואין תועלת להחליף סנגור בשלב זה לאחר שהושקעה בתיק ובלמוד הראיות עבודה רבה. עם זאת, חרף המלצתה, אין אפשרות לכפות על הסנגורית את הייצוג. נוכח חוסר האמון שהביע הנאשם בסנגורית נעתרנו לבקשתה להשתחרר בשלב זה והתרנו לנאשם להמשיך את הדיון תוך שייצג את עצמו לפי בקשתו, ובניגוד לעמדת המאשימה. שמיעת העדים נמשכה והנאשם חקר נגדית שלושה עדי תביעה. בד בבד פנינו אל הנאשם כי ישקול להסכים להמשך ייצוג הסנגוריה הציבורית. בתום דיון ההוכחות ציין הנאשם כי אינו רוצה לצער את הסנגורית וביקש כי תשוב לייצוג.

5. בדיון ביום 27.6.2019 התייצבה שוב הממונה והבהירה כי הסנגורית הנוכחית לא תייצג את הנאשם, עם זאת, בשים לב לחומרת האישום ולרצון הנאשם להיות מיוצג, על אף שהיה מיוצג על ידי 5 או 6 סנגורים קודמים - נעשה מאמץ מיוחד ובוצעה פניה אל הסנגורית שאותה ביקש הנאשם, אשר התייצבה אף היא בפנינו. הסנגורית הסכימה באדיבותה ליטול את הייצוג וביקשה שהות ללימוד התיק. נעתרנו לכל בקשות האורכה והדחיות שביקשה הסנגורית על מנת לאפשר לה לייצג נאמנה את הנאשם. חרף זאת ועוד בטרם נערכה ישיבת הוכחות בנוכחות הסנגורית, שוב עלו קשיים בייצוג הנאשם. בדיון ביום 19.11.2019 הביעה הסנגורית הנוכחית הסתייגויות מייצוג הנאשם כפי שהנאשם חפץ להכתיב לה כיצד לפעול בתיק. הנאשם הטיח בסנגורית, אותה כזכור ביקש באופן ספציפי, טענות קשות והוסיף כי מאס בסנגוריה הציבורית לאחר 7 סנגורים. לאחר "נאום" הנאשם, ביקשה הסנגורית להשתחרר מייצוג באופן סופי. חרף זאת, מפאת חשיבות הייצוג בשל חומרת האישום, לא נעתרנו גם הפעם לשחרור הסנגוריה הציבורית מייצוג הנאשם אולם אפשרנו החלפת הייצוג והטלנו על הסנגוריה להודיענו את זהות הסנגור שימונה תוך שנאפשר לנאשם להוסיף שאלות משלו.

6. בדיון האחרון, שהתקיים ביום 5.12.2019, התייצבו בפנינו הממונה והסנגורית הקודמת. הממונה הסבירה באריכות כי נוכח חוסר האמון מצד הנאשם בסנגורים הרבים שהועמדו לרשותו, אין לסנגוריה כל אפשרות לייצוג. הממונה הוסיפה בצער כי משיחותיה עם הנאשם עלה שמדובר בנאשם שאי אפשר לייצוג, לא היה מרוצה מכל סנגוריו, דיבר אליהם בשפה לא יפה (בלשון המעטה) ואף איים על אחד מהם.

7. להצעת בית המשפט לפיה הסנגור יאפשר לנאשם לשאול שאלות משלו, טענה, שאין זו דרכם לייצג כך נאשמים וייצוג שכזה חוטא לעבודת הסנגור. במהלך הדיון הנאשם חזר והטיח בסנגורית ובקודמיה טענות קשות ובכללן כי שאלותיו רוקנו מתוכן, כי הפרו חיסיון עורך דין - לקוח, כי נעשו טעויות רבות, כי לא היו זמינים, העלימו חומר, ועוד. הנאשם מוכן לקבל ייצוג של עורך דין שיעבוד אתו בשיתוף פעולה אך הוסיף בסוף הדיון כי אינו רוצה שהסנגורית הנוכחית תייעץ לו וכי יש סיבה טובה לכך שפיטר כל סנגור שמונה לייצגו. המאשימה חזרה על עמדתה, הדגישה את חשיבות הייצוג, הפנתה ל-ע"פ 7211/18 **הסנגוריה הציבורית נ' מדינת ישראל ואח'** (12.12.2018) (להלן: "**עניין צבי זר**").

8. בסיומו של הדיון האחרון הודיע הנאשם שאינו מעוניין בייצוג הסנגוריה, "נמאס לי ממנה", אמר שהוא רוצה לייצג את עצמו, ואף לא רוצה לקבל ייעוץ מהם (עמ' 183 ש' 23 לפרוט').

דיון והכרעה

9. לאחר ששמענו את כל הצדדים הנוגעים בדבר, הגענו לכלל מסקנה כי אין מנוס משחרור הסנגוריה הציבורית מייצוג הנאשם בתיק זה. נוכחנו לדעת שהסנגוריה עשתה מעל ומעבר על מנת לאפשר לנאשם ייצוג הוגן בתיק. לאחר שדחינו בעבר את בקשת השחרור הגיעה העת להיעתר לבקשה. סברנו שהאישום הכבד שעמו הנאשם מתמודד מחייב ייצוג, ועל כן לא נעתרנו עד כה לבקשות השחרור. נוכח מורכבות התיק שבפנינו ועמידתו של הנאשם על חפותו - סברנו ועודנו סבורים שאין זה רצוי כלל ועיקר לנהל את משפטו של הנאשם ללא ייצוג. מצב שכזה עלול ליצור קשיים בלתי מבוטלים ואף להיות בעוכריו של הנאשם בסופו של ההליך, גם במצב שבו בית המשפט יישם חובות מוגברים וישמור על זכויות הנאשם מכל משמר. חרף זאת, הנסיבות שהנאשם ייצר במודע ובהן, הבעת אי אמון, העלבת הסנגורים שמונו לייצגו, הטחת אשמות קשות ומילים בוטות כלפיהם, אינן מאפשרות את המשך ייצוגו על ידי הסנגוריה הציבורית.

10. בית המשפט רשאי להתיר לסנגוריה הציבורית להפסיק את ייצוגו של הנאשם מכוח הוראת סעיף 16(ב) לחוק הסניגוריה הציבורית, תשנ"ו-1995 ורשאי שלא למנות לנאשם סנגור חלופי אם ראה שאין בכך להועיל, כאמור בסעיף 17(ב) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982. בהקשר זה פסק בית המשפט העליון ב-ע"פ 5889/01 **אלי נחום נ' מדינת ישראל**, בפסקה 9 (2.2.2005):

"האפשרות שניתנה לבית-המשפט לחרוג מן הכלל בדבר חובת מינוי סניגור מבטאת הכרה בכך שקיימות נסיבות שבהן מינוי כזה לא יועיל, ולפיכך אין טעם להורות עליו."

11. בעניין **צבי זר** עמד בית המשפט העליון על המקרים המנויים בסעיף 8(א) לתקנות הסניגוריה הציבורית,

תשנ"ו-1996 שבהם רשאית הסנגוריה הציבורית לפנות לבית המשפט ולבקש רשות להפסקת הייצוג ובהם כאשר: **"האדם שמונה לו סניגור מסרב לשתף פעולה עם סניגור ציבורי או כי יש ביניהם חילוקי דעות הפוגעים באפשרות לתת ייצוג נאות"**.

12. בעניין **צבי זר**, בית המשפט העליון דחה את ערעור הסנגוריה על החלטה שלא מאפשרת לשחררה מייצוג. דומה שהמקרה שלפנינו חמור מעניין **צבי זר**. הנאשם החליף סנגורים רבים, התנהגותו הקשה כלפי הסנגורים, חלקה אף נחשף למול עינינו, האשמות שהוא הטיח כלפיהם והעלבונות היוו דפוס התנהגות שחזר על עצמו. אף שהעבירה המיוחסת לנאשם היא מהקשות שבספר החוקים, לא ניתן בנסיבות שנוצרו, שכולן ביוזמת הנאשם, לכפות על הסנגוריה הציבורית לייצג את הנאשם בנסיבות אלה ולא ניתן לכפות על הנאשם לקבל על עצמו את הייצוג בניגוד לרצונו כפי שביטא מפורשות בפנינו.

13. פעלנו ככל יכולתנו לאפשר את ייצוגו של הנאשם, לא נעתרנו בנקל לבקשות השחרורה הקודמות, להוציא ישיבת ההוכחות ביום 13.6.2019 שבחלקה הנאשם ייצג את עצמו, הוא יוצג בכל הישיבות. זאת ועוד, להבדיל מעניין **צבי זר**, הנאשם כאמור ביטא את רצונו שאינו מעוניין בייצוג הסנגוריה וכן התבטא כנגד מקצועיותם של הסנגורים, לעומת עניין **צבי זר**, ששם הטענה הייתה כנגד המשאבים שהוקצו להגנת הנאשם. אנו ערים לכך שהנאשם מדי פעם משנה את דעתו באשר לרצון הייצוג, אך התנהגותו וחוסר האמון כלפי הסנגורים חוזרת על עצמה כמו גם הרצון לייצג את עצמו וההצהרה שהוא מכיר היטב את התיק.

14. באשר לאפשרות של סנגור מלווה - אפשרות זו נבחנה בפסיקה ב-ע"פ 7335/05 **הסניגוריה הציבורית, מחוז נצרת והצפון נ' מדינת ישראל** (15.9.2005), דעת הרוב דחתה רעיון זה בנימוק כי היא מעוררת קשיים שונים הן במישור החוקתי והן באופן יישומה ואין מקום להורות על אימוצה בטרם נבחנה על ידי הגורמים המוסמכים. ר' לעניין זה גם דברי כב' השופטת דפנה ברק ארז ב-ע"פ 740/12 **מדינת ישראל נ' דוד ברסקי** (21.7.2014):

"על רקע דברים אלה, אני מוצאת לנכון להעיר כי הגם שהרעיון של מינוי עורך דין מלווה הוא מעניין, הוא מעורר שאלות לא פשוטות הנוגעות הן לאוטונומיה של הנאשם (ולגבולות הפטרנליזם ביחס אליה) והן לפן הדיוני של ניהול המשפט (בכל הנוגע ללוחות זמנים, זכות עיון במסמכים, נוכחות בדיונים ועוד)".

15. הסנגוריה מתנגדת בכל תוקף לאפשרות זו, אינה מוכנה לקחת על עצמה ייצוג מוגבל שכזה ולא ראינו אפוא כי בנסיבות הללו תצמח תועלת כלשהי מכפיית ייצוג שכזה.

16. לסיכום, התרשמותנו היא כי מצב הדברים ודרגת חילוקי הדעות אינם מאפשרים לסנגוריה להעניק לנאשם ייצוג נאות אשר יוכל להועיל. שוכנענו כי לא יהיה גם טעם במינוי סנגור ציבורי אחר אשר יוכל להגן על הנאשם באופן מספק, בשים לב לכך שעל הסנגורים אשר מונו לנאשם עד כה נמנתה גם הסנגורית הנוכחית אותה ביקש הנאשם והסנגוריה אפשרה אף את מינויה, אשר אף הוא לא הועיל.

17. התוצאה היא שהסנגוריה משוחררת מייצוג הנאשם. הנאשם רשאי לשכור שירותי סנגור פרטי ככל שיחפוץ, או לייצג את עצמו.

ניתנה והודעה היום י"ח כסלו התש"פ, 16 דצמבר 2019, במעמד הנוכחים.

אירית קלמן ברום,
שופטת

ציון קאפח, שופט

רענן בן יוסף, שופט
אב"ד